

49 · En femte kolonne på venstrefløjen?

Ud over at overvåge de fremmede tjenesters aktiviteter havde PET til opgave at imødegå den såkaldte indre trussel.¹ På venstrefløjen stiftedes op gennem 1960'erne nye partier, og mens efterretningstjenesterne var overbevist om DKP's tilhørsforhold til Moskva, var man mere usikker med hensyn til de nye venstrefløjsgropper og deres tilknytning til diverse socialistiske lande; så vidt det kan ses, satte man dem ikke i forbindelse med femtekolonnevirksomhed. Dannelsen af SF i 1959, fremkomsten af maoister og trotskister samt den senere etablering af Venstresocialisterne (VS) gjorde det ifølge FE stadig mere besværligt for grupperne på den danske venstrefløj at samarbejde med hinanden.² Disse grupper var blandt andet uenige om de midler, hvormed det danske samfund skulle ændres: Var den voldelige revolution en mulighed eller ej?³

PET bredte sit arbejde ud for at kunne danne sig et overblik over de mulige revolutionære kræfter i Danmark for at få af- eller bekræftet, om de østlige tjenester udnyttede dem til efterretningsmæssige formål.⁴ Grænsen mellem retorik og faktiske intentioner skulle undersøges nærmere. Hvad betød det, når der blandt de forskellige grupperinger på venstrefløjen blev talt om revolutionære ændringer af det danske samfund? Som national sikkerheds- og kontraefterretningstjeneste var det PET's opgave at søge afklaret, om grupperinger på den danske venstrefløj ville forsøge at gennemføre en revolution eller støtte fremmede invasionsstyrker i tilfælde af en krig.

Mange på venstrefløjen så de danske efterretningstjenester som deres direkte modstandere. De rejste derfor en debat om særligt PET's registre og arbejdede for en begrænsning af disse.⁵ Tidsskriftet Politisk Revy informerede om efterretningstjenesternes brug af telefonaflytning og beskrev i en artikelserie de tekniske sider af aflytning. Læserne fik også at vide, hvordan de

¹ På dette tidspunkt arbejdede PET stadig efter Justitsministeriets instruks af 30. november 1953, hvoraf det fremgik, at „efterretningstjenestens formål er at overvåge, forebygge og modvirke foretagender og handlinger, som må antages at rumme en fare for rigets selvstændighed og sikkerhed og den lovlige samfundsorden, herunder i første række de i straffelovens kapitler 12 og 13 omhandlede forbrydelser.“ Understregningerne stammer fra den af Justitsministeriet afklassificerede kopi af instruksens fremlagt i Justitsministeriets udaterede skrivelse til retsudvalget. J.nr. 1998-760-599.

² FE's arkiv, Halvårsoversigt nr. 2/1964, s. 84. I 1964 an slog de danske efterretningstjenester, at trotskistbevægelsen i Danmark, de *Revolutionære Socialister*, kun talte et par hundrede personer. Ikke desto mindre fandt FE det indiskutabelt, at de danske trotskister på længere sigt ville forsøge at overtage SF og SUF eller, hvis dette ikke var muligt, at udnytte dem mest muligt til egne formål.

³ FE's arkiv, Halvårsoversigt nr. 1/1969, s. 91.

⁴ Fra andre lande vidste man, at venstrefløjen, ofte intetanende, blev udnyttet af de østlige efterretningstjenester til blandt andet udførelse af spionage, indhentning af information og meningspåvirkning.

⁵ *Politisk Revy* nr. 9, 27. december 1963. Se eksempelvis Mads Nissen Styrks bøger *De Hemmelige Kartoteker*, 1964, og *De mange Kartoteker*, 1967.

kunne beskytte sig mod den.⁶ Politisk Revy oprettede også kartotek over „civile politispioner, som optræder ved demonstrationer“. Man havde skaffet sig billeder af og navne på disse meddelere og opfordrede bladets læsere til at indsende lignende materiale. Målet var at trykke og distribuere oplysninger og billeder, så man i forbindelse med fremtidige demonstrationer kunne genkende PET's folk. „Vi er rede til at samarbejde med hvem som helst om denne sag,“ lød opfordringen fra bladet.⁷ PET's undersøgelser viste i forsommeren 1968, at personer inden for Vietnam-komiteerne gennem en årrække havde foretaget en fotografering og registrering af politifolk og „højreorienterede personer“, og at enkelte af sådanne fotos af højreorienterede personer var blevet videregivet til „forbindelser i Østtyskland“.⁸ Også DKP skulle være i besiddelse af et lignende billedarkiv. Ved hjælp af det kunne partiet gardere sig mod infiltration.

Ungdomsoprør og demonstrationer

Op gennem 1960'erne skærpede PET efter alt at dømme overvågningen af den danske venstrefløj. Baggrunden var venstrefløjens retorik, der ofte var voldsom og fremkaldte uro i dele af befolkningen. Hertil kom, at studenterurolighederne i den sidste halvdel af 1960'erne kunne give indtryk af, at venstrefløjen havde indledt en ny aktivistisk linje. Urolighederne havde været særligt voldsomme i Frankrig, England og Tyskland, mens de i Sverige og Danmark opfattedes som mere afdæmpede.⁹ Demonstrationer mod Vietnamkrigen, USA, NATO og protester mod det bestående samfund blev dog i den sidste halvdel af 1960'erne og starten af 1970'erne stadig mere almindelige i Danmark.¹⁰ Enkelte gange bemærkede PET, at partisansøm, røgbomber, stinkbomber og andre genstande var blevet anvendt ved de forskellige aktioner.¹¹ Blandt de mere toneangivende aktivister i 1960'erne var trotskisterne, der ganske vist ikke var så mange, men dog forstod at pådrage sig politiets opmærksomhed. Trotskisternes indflydelse forblev imidlertid, som det vil fremgå nedenfor, begrænset.

Uenighed mellem de forskellige partier og fraktioner på venstrefløjen prægede det politiske arbejde, men det udelukkede ikke samarbejde ved enkelte lejligheder.¹² Det var tilfældet i forbindelse med Verdensbankens møde i

⁶ *Politisk Revy* nr. 142, 20. februar 1970. *Politisk Revy* nr. 143, 6. marts 1970. *Politisk Revy* nr. 144, 20. marts 1970.

⁷ *Politisk Revy* nr. 135, 21. november 1969, s. 4.

⁸ PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 215.

⁹ FE's arkiv, Halvårsoversigt nr. 2/1968, s. 125.

¹⁰ Ikke kun USA blev genstand for venstrefløjens demonstrationer. Også Sovjetunionen blev mål for aktioner efter Warszawapagtens indmarch i Tjekkosllovakiet i sommeren 1968.

¹¹ PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 194.

¹² Den splittelse, som prægede venstrefløjen i slutningen af 1960'erne, blev dog glemt for en stund, da man i fællesskab arrangerede en landsdækkende „Anti-NATO-uge“ i august 1969. FE's arkiv, Supplement til halvårsoversigt nr. 1 + 2 1969, s. 98.

København den 21.-25. september 1970, som endte i voldsomme sammenstød mellem politi og venstrefløjsaktivister. Næsten et halvt år i forvejen havde PET erfaret, at „ekstremistmiljøer“ havde i sinde at foretage aktioner og demonstrationer i forbindelse med verdensbankmødet.¹³ Aktionerne udviklede sig til de værste siden 2. Verdenskrig. Slagvåben, benzinbomber, sten, flasker, jernbolte og møtrikker blev anvendt mod politiet og mødets delegerede.¹⁴ Flere banker, flyselskaber og virksomhedskontorer fik knust ruder.¹⁵

Der var også grupper, der ikke begrænsede deres aktiviteter til demonstrationer. PET havde ved flere lejligheder opdaget, at små grupper planlagde aktioner, som i værste fald kunne komme til at koste menneskeliv. I marts 1965 planlagde aktivister med rødder i det trotskistiske miljø i forbindelse med en militærøvelse med udenlandsk deltagelse på Randers-egnen bl.a. at sprænge det til øvelsen oprettede NATO-hovedkvarter i luften. Bomben gik dog af i utide, mens den endnu blev opbevaret i en lejlighed midt i Randers by.¹⁶ I en anden sag blev syv personer anholdt i oktober 1969 og sigtet for ulovlig besiddelse af sprængstof og røgbomber.¹⁷ Sprængstoffet havde de fra en af gruppe-medlemmerne, der havde været i forsvaret. Ifølge efterretningstjenestens oplysninger havde de syv anholdte til hensigt at anvende det stjålne sprængstof til attentater mod militære installationer og civile firmaer, som leverede til forsvaret.¹⁸ Det var dog kun en af de sigtede, som kom til at afsone en fængselsstraf.¹⁹

VS, sabotage og svækkelsen af forsvaret

„Sabotageaktioner“ mod virksomheder i Danmark blev debatteret hos Venstresocialisterne (jf. *VS-Bulletin* nr. 62 af 5. marts 1971). PET oplyste i en rapport, at VS på et hovedbestyrelsesmøde i februar 1971 havde drøftet et forslag fra flere hovedbestyrelsesmedlemmer om udførelse af sabotageaktioner mod

¹³ PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 194.

¹⁴ PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 194. Også udenlandske aktivister deltog i urolighederne. Det var angiveligt nogle af de udenlandske aktivister, der inspirerede de danske aktivister til at tage „et her hidtil ukendt kasteskyts“ i brug bestående af kartofler med isatte barberblade.

¹⁵ Aktivisternes indsats blev blandt andet styret via radio. Politiets radiomeldinger blev aflyttet af en radiostation oprettet af aktivisterne, og herfra videregav man disse meldinger samt ordrer til forskellige aktivistgrupper i København. Ifølge PET var dette med til at forøge urolighedernes omfang.

¹⁶ H.B. Christiansen, *Muldvarpekrigen. Østtysk spionage i Danmark*, 1980, s. 67ff.

¹⁷ PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 194.

¹⁸ FE's arkiv, Supplement til halvårsoversigt nr. 1 + 2 1969, s. 99 samt PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 194. Efterforskningen afslørede en forbindelse mellem den anholdte gruppe og en fremtrædende person fra *Revolutionær Aktion*. Ifølge FE havde *Revolutionær Aktion* stået bag en række militante aktioner. Afhøringerne pegede i retning af, at røgbomberne skulle anvendes ved demonstrationer, mens det var mere uklart, hvad man ville anvende sprængstoffet til. Det havde dog været på tale at anvende sprængstof ved næste års Rebild Fest samt til aktioner mod virksomhederne TERMA i Århus og DISA i Herlev.

¹⁹ Flere blev idømt fængselsstraffe men af så kort varighed, at retten skønnede, at de allerede under varetægtsfængslingen havde afsonet straffen.

amerikanskejede virksomheder i Danmark. Retningslinjerne for den mulige sabotage og spørgsmålet om, mod hvilke virksomheder den skulle rettes, diskuteredes på mødet, og forslaget skulle have fremkaldt voldsomme reaktioner.²⁰ Det blev indgående drøftet, hvordan man forud for sabotagen måtte „forberede befolkningen gennem propaganda, så befolkningen lettere ville forstå/godkende eventuelle sabotagehandlinger og især baggrunden for sådanne,“ skrev PET.

Krigen i Sydøstasien rasede og bredte sig. På grund af de vestlige landes økonomiske afhængighed af USA satte ingen sig op mod den amerikanske fremfærd, og derfor mente VS's hovedbestyrelse, „at vi må tage sagen i egen hånd. Protesterne må eskalere i takt med den amerikanske aggression. Den dag amerikanerne kaster den første taktiske atombombe, må det besvares med omfattende sabotage mod amerikansk ejendom i Danmark,“ lød budskabet fra hovedbestyrelsen.²¹ Udtalelsen satte gang i diskussionerne i VS. I en række indlæg tog medlemmer afstand fra udtalelsen og ideen om sabotage. Beslutningen om eventuel voldsanvendelse var ifølge et indlæg blevet taget henover hovedet på medlemmerne, selv om så vigtige spørgsmål måtte lægges ud til diskussion blandt medlemmerne. Udtalelsen var blevet til i modstrid med den demokratiske fremgangsmåde, man havde valgt i partiet. Andre argumenterede for, at brugen af „aktivt militante kampformer“ blot ville fjerne partiet fra det store flertal i befolkningen, hvis ikke folket var blevet bevidstgjort.

Det blev forklaret medlemmerne, at sabotage kunne være mange ting lige fra rudeknusninger til bombeattentater, ligesom det kunne betegnes som sabotage, hvis arbejderne på amerikanske virksomheder arbejdede langsomt. Partiet kunne ikke umiddelbart stå for organisering og igangsættelse af sabotage. Partiets rolle var at bevidstgøre folket. „VS's rolle som formidler i denne proces må altså være at forsøge at skabe så stor klarhed og stringens i aktionerne som muligt, samt når aktionerne har fundet sted at forklare over for befolkningen, hvorfor sådanne aktioner finder sted, i hvilken sammenhæng de skal ses osv.“²²

Diskussionerne i VS fortsatte og blev til tider meget teoretiske.²³ Det blev dog klart, at hovedbestyrelsens udtalelse ikke havde opbakning i partiet. På partiets 4. Kongres blev det besluttet, at udtalelsen skulle annulleres. I alt 54 stemte for en annullering, tre stemte imod, mens 21 undlod at stemme.²⁴

²⁰ PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 194. Ifølge PET's oplysninger blev der under drøftelserne fremført et argument om, at „man i alt fald i begyndelsen burde sikre sig, at menneskeliv ikke gik tabt“.

²¹ *VS-Bulletin*, nr. 62, 5. marts 1971.

²² *VS-Bulletin*, nr. 63, 18. marts 1971.

²³ Et eksempel på dette kan ses i *VS-Bulletin*, nr. 70, 20. juli 1971 og *VS-Bulletin* nr. 75, 1. december 1971.

²⁴ *VS-Bulletin*, nr. 76, 10. januar 1972. DIIS-interview med Steen Folke, 16. november 2004.

Trods udtalelsens annullering forblev VS i efterretningstjenesternes søgelys. FE havde bidt mærke i det program, som VS havde vedtaget på samme kongres, som havde annulleret hovedbestyrelsens sabotage-udtalelse. En socialistisk revolution kunne medføre, at de herskende klasser i en given situation ville sætte hæren ind mod arbejderklassen, og derfor var „det nødvendigt, at det revolutionære parti også arbejder i hæren for at svække dens funktionsdygtighed.“ VS skulle – ud over at forbedre soldaternes rettigheder og arbejdsforhold – udbrede revolutionær propaganda inden for hæren, organisere de meniges modstand mod officererne og arbejde aktivt for, at dele af det menige mandskab i tilfælde af en revolution enten nægtede at adlyde ordrer eller deltog i kampene på arbejderklassens side. „De revolutionære må derfor aftjene deres værnepligt, dels for at kunne løse disse opgaver, dels for at lære en vis elementær våbenbrug.“²⁵

FE gengav ukommenteret ovenstående, men havde inden da bemærket, at der var tale om en stramning af det politiske program i forhold til tidligere.

Efterretningstjenesternes vurderinger af venstrefløjen

Med baggrund i efterretningstjenesternes viden om venstrefløjens aktiviteter forsøgte de at vurdere, hvor langt de forskellige partier og grupperinger var parat til at gå for at ændre det danske samfund. Det kan straks slås fast, at ifølge efterretningstjenesternes vurderinger var udviklingen på venstrefløjen ikke alarmerende. Selv om der blev afholdt mange demonstrationer, kunne tjenesterne iagttage uændrede tendenser inden for venstrefløjen op gennem 1960'erne. Eksistensen af en række fælles mål var ikke nok til at skabe enighed og forbedre samarbejdet på venstrefløjen, og uenigheden syntes ikke at have udsigt til at blive løst foreløbig.²⁶ Splittelsen havde allerede vist sig i forbindelse med det forværrede forhold mellem Kina og Sovjetunionen i begyndelsen af 1960'erne.²⁷ FE vurderede allerede i 1964, at der ikke var grobund for „den revolutionære sæd“ i Danmark, og at udsigterne for DKP, maoisterne eller andre revolutionære kræfter derfor ikke var videre gunstige.²⁸ Der var heller ikke umiddelbare tegn på international finansiering af de danske protestbevægelser og ej heller udenlandsk kontrol med urolighederne.²⁹

I efteråret 1969 blev det afsløret, at FE havde placeret en aflytningscentral i en bygning i Kejsergade tilhørende Københavns Universitet. Centralen var

²⁵ FE's arkiv, SikNyt, marts 1972.

²⁶ PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 194.

²⁷ FE's arkiv, Halvårsoversigt nr. 1/1964, oktober 1963 – april 1964, s. 46. Splittelsen viste sig blandt front- og dækorganisationerne, der i den første halvdel af 1960'erne havde været ude af stand til at nå til enighed på grund af sammenstød mellem prokinesiske og prosovjetiske grupper.

²⁸ FE's arkiv, Halvårsoversigt nr. 1/1964, oktober 1963 – april 1964, s. 38.

²⁹ FE's arkiv, Halvårsoversigt nr. 2/1968, s. 127.

oprettet med godkendelse fra universitetets ledelse og havde formentlig til formål at følge telekommunikationen til og fra udenlandske repræsentationer. Kejsergade-sagen skabte en vis politisk uro, og man kunne frygte, at der stod udenlandske kræfter bag Kejsergade-centralens afsløring og de efterfølgende demonstrationer.³⁰ Det mente FE ikke, at der gjorde, og man havde heller ingen indikationer på, at aktionen mod Kejsergade-centralen var „bevidst styret“. FE så afsløringen af Kejsergade-centralen som et resultat af den tidsånd, der herskede blandt de unge på det pågældende tidspunkt i Europa, og det måtte antages, at lignende aktioner ville forekomme i fremtiden.³¹ Ved udgangen af 1969 fik ungdomsoprøret i Danmark følgende kommentar fra FE: „Ungdomsoprøret som sådan er antagelig kulmineret, og frafaldet af mere eller mindre tilfældige medløbere er derfor stort. Tilbage står kun den lille og ideologisk fanatiske kerne.“³²

FE bemærkede samme år, at selv om venstreorienterede grupperinger dagligt fik stor presseomtale, afspejlede denne omtale ikke deres faktiske betydning. „På grund af en presseomtale, der ikke står i forhold til bevægelsernes tilslutning, vil menigmand ofte få det indtryk, at bevægelserne har større tilslutning end tilfældet er,“ fastslog FE.³³ Resultaterne af venstrefløjens aktiviteter blev anset for „ret små“, fordi så stor en del af den samlede indsats blev brugt på at bekæmpe rivaliserende grupperinger.³⁴ Heller ikke urolighederne omkring Verdensbankens møde i København i 1970 fik PET til at komme med advarende bemærkninger om venstrefløjens aktiviteter. I tiden efter Verdensbankens møde bemærkede tjenerne den interne splittelse og svigtende tilslutning, som prægede den danske venstrefløj.³⁵ PET konkluderede, at selv om der var tale om en forholdsvis bred kreds af danske aktivister fra venstrefløjen, som stod bag urolighederne i september 1970, førte de voldelige uroligheder efterfølgende ikke til en større fælles forståelse, men derimod til en skærpelse af de interne konflikter og uenigheder i de involverede partier og organisationer. PET ville ikke afvise, at det kunne ende med en dybtgående splittelse.³⁶ „Det skete har givet stof til eftertanke hos den politisk modne del af venstrefløjen, der nok udadtil vil forsøge at bibringe offentligheden den opfattelse, at volden må tilskrives gadens pøbelementer, men som indadtil underkaster sig en selvansagende analyse ud fra en indre tvivl om berettigelsen og hensigtsmæssigheden af de af dem selv iværksatte voldelige begivenheder,“ hed det om urolighederne ved Verdensbankens møde.³⁷

³⁰ Tage Kaarsted, *De danske ministerier 1953 – 1972*, 1992, s. 434-36.

³¹ FE's arkiv, Supplement til halvårsoversigt nr. 1 + 2 1969, s. 99.

³² FE's arkiv, Halvårsoversigt nr. 2/1969, s. 92.

³³ FE's arkiv, Halvårsoversigt nr. 1/1969, s. 91.

³⁴ FE's arkiv, Halvårsoversigt nr. 1/1969, s. 91.

³⁵ FE's arkiv, SikNyt 1971 (dateret april 1972), s. 11-12.

³⁶ PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 194.

³⁷ PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 194.

Ledende kræfter på venstrefløjten havde forgæves forsøgt at mobilisere kræfterne fra de forskellige grupperinger.³⁸ I den efterfølgende tid bemærkede PET en „tydelig afmatning m.h.t. deltagelse i demonstrationer“, og at de politiske aktiviteter kun kunne samle få hundrede deltagere.³⁹ Efterretningstjenesterne vurderede, at der i den brede befolkning kun var „ringe interesse“ for aktionerne og demonstrationerne, og urolighederne i forbindelse med Verdensbankens møde havde haft den konsekvens, at aktivisterne ikke længere havde en lige så bred opbakning som tidligere.⁴⁰ Brugen af voldelige midler havde ført til en yderligere splittelse på den danske venstrefløj, og det resulterede blandt andet i manglende samarbejde og koordinering.⁴¹ Den udvikling betød, at efterretningstjenesternes interesse for venstrefløjten kølnedes. Op gennem 1970'erne forsvandt den danske venstrefløj i nogen grad ud af efterretningstjenesternes rapporter til fordel for andre emner som international terrorisme og fredsbevægelsen.

Splittelsen på venstrefløjten blev i samtiden drøftet af de forskellige grupperinger og fraktioner ud fra den betragtning, at de jo stort set alle havde de samme mål. De ønskede en ændring af samfundet og indførelse af socialisme. „Vi må lære at kæmpe sammen for det, vi er enige om, og at diskutere det, vi ikke er enige om på en ordentlig måde,“ skrev Ib Nørlund i begyndelsen af 1970'erne.⁴² Det fik gang i diskussioner og drøftelser, som imidlertid blot understregede uenigheden.⁴³

Selv om splittelsen besværliggjorde mulighederne for indflydelse, afholdt det ikke venstrefløjens forskellige partier fra at gøre sig overvejelser om, hvordan et fremtidigt samfund skulle se ud, når de en dag kom til magten. I vinteren og foråret 2003 viste en artikelserie i Weekendavisen, at man inden for Kommunistisk Arbejderparti (KAP) gjorde sig overvejelser om, i hvilken retning et nyt og bedre samfund skulle bevæge sig, *når* Kommunistisk Arbejderparti kom til magten.⁴⁴ Nogle af disse overvejelser kunne have fået alvorlige konsekvenser for de politiske modstandere, hvis KAP'erne havde haft

³⁸ PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 194. For bedre at kunne forberede aktivisterne blev der fremstillet lærebøger i udførelse af aktioner, demonstrationer og aktivistisk politisk arbejde. VS sluttede i december 1970 at fremstille en sådan bog.

³⁹ PET's arkiv, DIIS-samlingen, dokument nr. 194.

⁴⁰ FE's arkiv, SikNyt 1970 (dateret april 1971), s. 10.

⁴¹ FE's arkiv, SikNyt 1970 (dateret april 1971), s. 11. Se også SikNyt september 1971 (dateret oktober 1971), s. 3.

⁴² *Politisk Revy*, nr. 183. 29/10-71.

⁴³ Se eksempelvis drøftelserne under overskriften „Samling på venstrefløjten?“ i *Politisk Revy*, nr. 192, 194, 195, 196, 197 og 198.

⁴⁴ *Weekendavisen*, 3.-9. januar 2003, 10.-16. januar 2003, 17.-23. januar 2003, 24.-30. januar 2003, 31. januar-6. februar 2003 og 7.-13. februar 2003. Af disse artikler fremgår det blandt andet, at en af de interviewede havde modtaget våbentræning tilbage i 1970'erne og kendte til lignende forhold hos søsterpartiet i Norge. En af de interviewede påpegede, at de militære egenskaber blev tilegnet for at kunne imødegå en sovjetisk invasion. Også kamp- og skydetræningen hos søsterpartiet i Norge blev nævnt af flere. *Weekendavisen* 3.-9. januar 2003, 17.-23. januar 2003 og 31. januar-6. februar 2003.

magt, som de havde agt. En af de interviewede, Jørgen Ramskov, husker drøftelser om, hvordan samfundet skulle ændres. „Domstolene skulle sættes ud af kraft, det samme gjaldt pressen og militæret, og bankerne skulle nationaliseres,“ fortæller han. Også „genskoling“ af anderledes tænkende blev drøftet, og i dag påpeger han de ubehagelige konsekvenser, dette kunne have fået. „Genopdragelseslejr har vist sig ofte at være synonymt med udryddelseslejr,“ bemærker han.⁴⁵

Andre partier og grupperinger skabte tvivl om, hvorvidt de var parate til at anvende vold for at ændre samfundet. Udtalelser om det nødvendige i en bevæbning af arbejderklassen, anvendelsen af sabotage, væbnet kamp og revolutionens uundgåelighed har formentlig alle bidraget til at skabe en uro og usikkerhed om disse partiers og grupperingers midler til at nå deres mål samt medvirket til forøget overvågning fra efterretningstjenesternes side. I hvilket omfang de skarpe udtalelser blev omsat til handling i form af træning og uddannelse er fortsat ikke helt afklaret. Hvis det har fundet sted, har de danske efterretningstjenester enten ikke kendt til det eller fundet det for ubetydeligt at nævne i de periodiske rapporter.

---

⁴⁵ Interview med Jørgen Ramskov, *Weekendavisen* 10.-16. januar 2003.